

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

ПРАВА ЛЮДИНИ – ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Одеса, 10 грудня 2021 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

УДК 342.7(063)
П68

Відповідальний редактор – президент «Національного університету Одеська юридична академія», д. ю. н, професор, академік НАПрН України, заслужений юрист України **С. В. Ківалов**

Укладачі:

Бігняк Олександр Валентинович – завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА» доктор юридичних наук;

Бабін Борис Володимирович – доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», професор;

Харитонова Олена Іванівна – професор кафедри міжнародного та європейського права, завідувачка кафедри інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрНУ, доктор юридичних наук;

Сурілова Олена Олексіївна – доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», професор;

Грушко Мальвіна Валеріївна – доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук, доцент;

Музика Вікторія Василівна – асистент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» В. Є. Загороднього
(наказ № 2726-42 від 19.11.2021 року)*

**Всеукраїнська науково-практична конференція
«Права людини – пріоритет сучасної держави» проведена
в рамках реалізації модуля Жан Моне
«ЄС як глобальний актор та агент змін»**

Матеріали видано в авторській редакції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

П68 **Права людини – пріоритет сучасної держави** : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 10 грудня 2021 року) / відп. ред. С. В. Ківалов. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 500 с.

ISBN 978-966-992-696-8

УДК 342.7(063)

© НУ «Одеська юридична академія», 2021

© Кафедра міжнародного

та європейського права НУ «ОЮА», 2021

ISBN 978-966-992-696-8

Сіньова Людмила Миколаївна

*к.ю.н., доцент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Конституція України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21 березня 1991 року № 875-ХІІ особи з інвалідністю в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист.

Проблематика соціального захисту осіб з інвалідністю розглядалася у працях таких вчених-юристів, як: Андріїв В.М., Болотіна Н.Б., Вишновецька С.В., Малишко І.В., Малюга Л.Ю., Мельник В.П., Тищенко О.В., Кучма О.Л., Костюк В.Л., Чічкань М.В., Ярошенко О.М. та ін.

У грудні 2006 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю та Факультативний протокол до неї. Сторони Конвенції зобов'язані сприяти, захищати та забезпечувати повне здійснення своїх прав людьми з обмеженими можливостями та забезпечити повну їх рівність перед законом. Конвенція слугує головним

каталізатором у глобальних змінах ставлення до людей з обмеженими можливостями не як до об'єктів благодійності, медикаментозного лікування та соціального захисту, а як до повноправних та рівноправних членів суспільства з правами людини. Україна підписала та Законом України «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї» від 16.12.2009 року № 1767-VI ратифікувала цей нормативно-правовий документ.

Діяльність держави щодо осіб з інвалідністю виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті та полягає у: виявленні, усуненні перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню потреб, у тому числі стосовно доступу до об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, дорожнього сервісу (далі – об'єкти фізичного оточення), транспорту, інформації та зв'язку, а також з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів – до освіти, праці, культури, фізичної культури і спорту; охороні здоров'я; соціальному захисті; забезпеченні виконання індивідуальної програми реабілітації осіб з інвалідністю; наданні пристосованого житла; сприянні громадській діяльності.

Таким чином, соціальний захист осіб з інвалідністю є складовою діяльності держави щодо забезпечення прав і можливостей осіб з інвалідністю нарівні з іншими громадянами та полягає у наданні пенсії, державної допомоги, компенсаційних та інших виплат, пільг, соціальних послуг, здійсненні реабілітаційних заходів, встановленні опіки (піклування) або забезпеченні стороннього догляду.

Станом на 01.01.2021 року за даними Державної служби статистики в Україні налічується 2 мільйони 703 тисячі людей з інвалідністю. Серед осіб з інвалідністю – 163,9 тисячі дітей. Осіб з інвалідністю I групи налічується 222,3 тисячі, II групи – 900,8 тисячі, III групи – 1 мільйон 416 тисяч [1].

З метою поліпшення соціального захисту та підвищення рівня зайнятості осіб з інвалідністю в Україні потрібно:

1) державна політика з питань реалізації активних заходів інтеграції осіб з інвалідністю у суспільне життя; 2) з метою реалізації особами з інвалідністю права на працю держава повинна розробляти, здійснювати і періодично переглядати національну політику у галузі професійної реабілітації і працевлаштування для цієї категорії осіб; 3) спеціальні заходи, спрямовані на забезпечення справжньої рівності ставлення і можливостей для осіб з інвалідністю, не вважаються дискримінаційними відносно інших працівників; 4) залучення осіб з інвалідністю до підприємницької діяльності в різноманітних сферах; 5) спрямовувати на стимулювання створення роботодавцями робочих місць для осіб з інвалідністю, у тому числі додаткових; 6) для суспільства працююча особа з інвалідністю має бути вирішенням багатьох соціальних проблем; 7) незважаючи на позитивні зрушення у забезпеченні соціального захисту осіб з інвалідністю, домінуючою тенденцією є слабка ефективність діючих механізмів на практиці; 8) першочерговими державними заходами для осіб з інвалідністю повинні стати суттєві зміни у працевлаштуванні та зайнятості, соціальному захисті та реабілітації [2, с. 186–187].

Як наголошує Міністр соціальної політики України М.В. Лазебна, що нинішнє законодавство не дає достатньої мотивації роботодавцям працевлаштовувати людей з інвалідністю. Тому в міністерстві розробляють нові стимули для працевлаштування людей з інвалідністю та розпочато підготовку програми «Рука допомоги» для осіб з інвалідністю, які хочуть заснувати власний бізнес [1].

Наказом Міністерства соціальної політики України від 14.04.2011 року № 129 затверджено Положення про Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю де основними завданнями Фонду є: 1) фінансове забезпечення заходів щодо соціальної захищеності осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю в Україні; 2) забезпечення в межах своїх повноважень реалізації заходів щодо зайнятості та працевлаштування осіб з інвалідністю, зокрема створення робочих місць.

Таким чином, Фонд сприяє створенню робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю шляхом надання

фінансової допомоги, цільової позики, дотацій заявникам-роботодавцям відповідно до норм чинного законодавства (аналізує подану заявником-роботодавцем інформацію для отримання фінансової допомоги, цільової позики, дотацій відповідно до норм чинного законодавства, а також наявність обігових коштів, достатність виробничого та кадрового потенціалу, платоспроможність; оцінює бізнес-проект заявника-роботодавця стосовно актуальності впровадження, строку окупності, відповідності видам його діяльності, конкурентоздатності товарів (робіт, послуг), які планується виробляти (виконувати, надавати); аналізує цінові пропозиції вартості обладнання, робіт, послуг, які планується закуповувати; надає фінансову допомогу на оплату вартості навчання осіб з інвалідністю та їх перекваліфікації у закладах освіти відповідно до норм чинного законодавства та багато ін.

Варто наголосити, що згідно з положеннями Європейської стратегії з питань інвалідності на 2010–2020 рр. соціальний захист осіб з інвалідністю є одним із восьми пріоритетних напрямів, який передбачає утвердження умов гідного життя, боротьбу з бідністю та соціальною ізоляцією таких людей.

Як наголошує Л.Ю. Малюга, особи з інвалідністю посідають особливе місце не лише в суспільстві, а й у виробництві матеріальних благ, а їх становище та рівень життя безпосередньо залежить від держави і умов, які вона створює для їх реалізації на ринку праці [3, с. 104]. І.В. Малишко зазначає, що при формуванні політики щодо осіб з інвалідністю в Україні потрібно враховувати існуючі тенденції в міжнародній політиці і практиці, які є більш інноваційними та прогресивними для їх подальшої імплементації. Сучасна ідеологія України щодо осіб з інвалідністю, яка відображена в законодавстві та практиці його реалізації, не демонструє послідовності, системності в діях уряду, щодо сутності розуміння та дотримання соціального підходу до проблем осіб з інвалідністю [4, с. 407].

На сьогодні в Україні рівень державного соціального захисту осіб з інвалідністю оцінюється як вкрай низький. Правове регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю має включати належне матеріальне забезпечення (пенсії, грошові допомоги,

пільги) та в різних сферах людського життя (соціально-побутове обслуговування, охорона здоров'я, освіта, соціальна і професійна реабілітація, зайнятість осіб з інвалідністю). Таким чином, ставлення держави та суспільства щодо осіб з інвалідністю має змінюватись та забезпечувати високі стандарти для повноцінної участі в усіх сферах суспільного життя нарівні з іншими категоріями громадян, особливо під час пандемії коронавірусної інфекції.

Джерела:

1. У Держстаті розповіли, скільки в Україні осіб з інвалідністю. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukraine-invalidnist-statystyka/31324501.html> (дата звернення 30.11.2021).

2. Сіньова Л.М. Законодавчі зміни в сфері соціального захисту осіб з інвалідністю. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 25–26 квітня 2018 року). У 2-х частинах. Частина 2. Суми, 2018. 280 с.

3. Малюга Л.Ю. Соціальний захист інвалідів та постраждалих внаслідок катастрофи на ЧАЕС в Україні : навч. посіб. / Л.Ю. Малюга. К. : Алерта, 2016. 324 с.

4. Малишко І.В. Міжнародно-правові стандарти прав людей з інвалідністю, як складова основа вдосконалення системи соціального захисту в Україні. *Аграрне, земельне, екологічне, трудове право та право соціального забезпечення: здобутки та перспективи розвитку в Україні* : тези доповідей учасників всеукраїнської дистанційної наук.-практ. конф. до 10-річчя створення однойменних кафедр (м. Київ, 12 березня 2021 р.) / за заг. ред. проф. Іншина М.І., за редакцією проф. Носіка В.В., доц. Ковальчук Т.Г., ас. Мельник М.Б. Київ : Освіта України, 2021. 516 с.